

HUNAT HATUN VE KÜLLİYESİ

Halit Erkiletlioğlu

Kalonoros, Dünya'nın cennet köşelerinden birisi olup, Akdeniz'in lacivert sularının dövdüğü küçük yarımada'nın adıdır. Doğusunda bulunan işlek limana yanaşan küçük, büyük ticaret gemilerinin günlerce dalgalarla, rüzgârla boğuşmuş yorgun tayfaları, adanın tepesinde bulunan ulaşılmaz Kaleiçi saraya baktıkların da zaman zaman gözlerinin kamaştığını hissederler. Bu ışığın kaynağı, sarayın hafif esintili balkonunda hülyalı gözlerle ufuklara bakan bir peridir. Bu selvi boylu, lepiska saçlı iri mavi gözlü, sarıya yakın kumral tenli ay yüzlü dilber, ufuklarda sanki kaderini görmektedir. Uzakların ona ayrılık, hasret ve acıların yanında ikbali, saltanatı, kısaca gökyüzünü vaat ettiğini her hücresinde hissetmektedir. Bu ay yüzlü peri, Kalonoros tekfuru Kry Vart'ın en sevdiği kızıdır.

Kry (efendi) sıfatını kullanan Vart aslında Bizanslı olup bu cennet beldeye 1204 yılından beri sahiptir kardeşi de hemen yakındaki Alara kalesine hükmetmektedir.

Tarihin 1221 yılına geldiği günlerde de Anadolu'da Konya-Kayseri-Sivas üçgeni merkezli Türkiye Selçuklu Devleti en büyük, en güçlü ve en müreffeh günlerini yaşamaktadır. Başında çift başlı kartal çetresi ile uluğ sultan I. Alâeddin Keykubad, bir taraftan haçlılara, diğer taraftan Ermenilere, doğuda Harizmşahlara ve Eyyubilere, kuzeyde ise Trabzon, Gürcistan ve Kırım'a kadar sefer hazırlıkları içindedir. Ancak bu fetihlere girişmeden önce kaderinin onu yönelttiği bir belde vardı ki oraya Rumlar Kalonoros, Avrupalılar ise Candelore demektedirler.

Sultan, bu cennet beldeyi fetih hazırlığı içinde iken bir gün gece namazını kıldıktan ve fethin nasip olması için Allah'a niyaz ettikten sonra rüyasında siması güzel, melek yüzlü bir kimse :*"Bu yalçın kaleyi kimse alamadı ise de böyle bir fetih sana nasiptir. Timsahın denizden karaya sıçraması gibi askerler deryadan savaşarlarsa Allah'ın yardımı ile bu taht-gâh önünde açılacaktır."* der. Sultan da bu rüyayı ertesi gün emirlerine şiiirleştirerek okur ve bu manevî hava içinde kuşatma başlar.

Bu güçlü iradede kurtulamayacağını anlayan Kry Vart, canını kurtarmak üzere Selçuklu Antalya sü-başı Mübarizüddin Ertokuş aracılığı ile aman diler. Uluğ Sultan Keykubad da kaleyi teslim almak ve Kry Vart'ın güzeller güzeli kızını almak karşılığında kendisine Akşehir Beyliği ile birkaç köyün menşurunu vererek kaleye hakim olur. Bu güzel beldenin sahibi olduğu için Allah'a şükreden Sultan, ilk iş olarak buraya ALÂİYE adını verir. Bundan böyle burada ebediyen İncil ve çan yerine Ezan ve Allah seslerinin yükselmesini emreder.

Kaderin Türk tarihinin en büyük önderlerinden kabul ettiği büyük Sultan Alâeddin Keykubad'a eş olma tacı ile şereflendirdiği bu Bizanslı prenses, artık Huvand Hatun (Hunat), yani; iffet, nezaket ve mülkün sahibi ya da Mahperi Hatun isimleri ile anılacaktır.

Huvand Hatun'un Sultan'la evlendiği 1221 yılından Keykubad'ın ölüm tarihi olan 1237 yılına kadar eski dinini muhafaza ettiği ancak oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Kayseri'de tahta çıkmasından sonra yıllardır iç içe yaşadığı Türk ve İslâm terbiyesini benimseyerek samimi bir Müslüman olduğu anlaşılmaktadır.

Huvand (Halk dilinde Hunat) yahut Mahperi Hatun, Müslüman olduktan sonra birçok hayır eseri yaptırmıştır. Bunlar; Kayseri'de Hunat Hatun Külliyesi, Tokat'ın Pazar ilçesi yakınında Hatun Hanı, Çınçınlı Sultan Hanı, Çekerek Suyu Hanı, Tahboğa Hanı, İbibse Hanı, Ezine Pazar Hanı gibi devasa yapılar ile Kayseri'nin İncesu İlçesi'nin güneyinde bulunan Tekke Dağının tepesine muhtemelen manevî olarak bağlı olduğu Şeyh Turasan Zaviyesi olarak sayılabilir. Bütün bu hayır eserlerinin en ihtişamlısı muhakkak ki Hunat Hatun Külliyesidir.

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

HUNAT KÜLLİYESİ

İşte Hunat Hatun'un bütün günlerini geçirdiği ve kendi adıyla anılan bu külliye klâsik Selçuklu sanatının bir şaheseri olarak 750 seneden fazla bir zamandır halen dimdik ayakta. Büyük Melike, kendisine yakıştırılan dinin ve dünyanın saf ve temiz, zahit, abit ve mücahit sıfatlarını kanıtlamak için bu eseri ile adeta hamamda bedenini, medresede fikrini ve camide de ruhunu arıtmak istemiştir.

a-Hunat Camisi 1238 (H/635)

Cami, külliyenin temel yapısı olup, Anadolu'daki klâsik Selçuklu yapılarının en güzel örneklerinden birisidir. Geometrik motifli bordürlerle süslenmiş muhteşem bir taç kapı sizi mabede davet eder. Hem batıdaki ana kapı ve hem de doğuya bakan kapının üzerinde bulunan mermer kitabeler sanki bize 750 sene önceden yazılmış birer mektup gibidir.

Batı kapısı kitabesinde: **"Bu mübarek mescid, Keykubad'ın oğlu, fetihler sahibi, yüce sultan, Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında hayırlar fatihi, zahide, anne, samimi dindar, dinin ve dünyanın yüzakı, Büyük Melike, (Mahperi Hatun) tarafından yaptırılmıştır. Allah O'nun yüce varlığını, devamlı kılıcı, iktidarını kesmesin. Altı yüz otuz beş senesinin şevval ayında (Haziran 1238) tamamlandı."** Yazılıdır.

Aynı kapının üzerinde "Allah" lafzı ile kapı kemerinin üzerinde de "Allah'ın mescidlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, dosdoğru namazı kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayanlar imar ederler. İşte onlar doğru yolu bulanlardandır.(Tevbe Suresi 18. ayet) yazılıdır.

En tepede tek satır halinde ve oldukça bozulmuş halde : **"Rableri onlara katından bir rahmet, hoşnutluk ve içinde tükenmez nimetler bulunan ebedi kalacakları cennetleri müjdeler. Doğrusu büyük mükâfat Allah katındadır."** (Tevbe Suresi 21 ve 22. ayetler) yazılıdır.

Doğu kitabesinde ise: **"Bu mübarek mescidin imarını Keykubad'ın oğlu, büyük sultan, din ve dünyanın koruyucusu, fetihler sahibi Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Büyük Melike, din ve dünyanın yüzakı Mahperi Hatun –Allah O'nun gölgesini ve büyüklüğünü devamlı eylesin- altı yüz otuz beş senesinde emretti."** yazılıdır.

Cami, esmer kesme taşlardan yapılmış olup, 55x45 metre ebatlarındadır. Selçuklu mimari geleneğine uygun olarak önceleri minaresiz ve ortası açık idi. 1727 yılında üzerindeki bu açıklık kapatılarak kapı üzerine de zarif bir kule minare ilave edilmiş, daha sonra 1900 tarihinde Sultan II. Abdülhamid tarafından bir minare eki ile birlikte bu kubbe de yenilenmiştir.

Bu tarihte padişah adına Mutasarrıf Haydar Bey ve Belediye Reisi Tavlusunlu Mehmed Ali Efendi halkın da yardımları ile Hunat Camisi minaresini yaptırmışlardır. İskelesi Kaleli Mahmud Usta tarafından kurulan ve inşaatı ise Tekbıyık Osman tarafından yapılmış bulunan minarede bu tamire ait kitâbe bulunmaktadır.

"Şehriyâr-ı âzam el gâzi

Sutan Hamid-î Sâni

Hazretlerinin müberratındandır"

1317 fi 15 Ş (Şaban)-(17 Şubat 1900)

Sonradan açılan kuzey kapısı ile birlikte üç girişi olan caminin doğu-batı yönünde on bölümü bulunmaktadır. Aydınlanma yan duvarlardaki mazgal pencereler ve sonradan açıldığı anlaşılan doğu ve kuzey duvarlarında da geniş pencereler ile sağlanmaktadır.

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Bütün Selçuklu mescidlerinde olduğu gibi bu caminin de en önemli unsurlarından birisi mihraptır. Geometrik örgülerle çevrelenmiş, ıstiridye kabuğu şeklinde motiflendirilmiş üç nişten oluşmuştur. Her iki yanında ise döner mermer sütunlar vardır.

Caminin bir diğer özelliği de şüphesiz ki minberidir. Çivisiz geçme künde-kârî tekniği ile geometrik motifli parçalardan kurulmuştur. Bu dekoratif panolar arasında uzun bordürler halinde mutad ayet ve dualar yer almaktadır (Besmele ile başlayan Ayetelkürsî, Fetih Suresinden 1. ve 2. ayetler, Alî İmran suresinin bazı ayetleri ile dualar). Çift kanatlı kapısı ve korkulukları oyma kafes işçiliğinin zarif örnekleridir. Usta ve tarih şerhi bulunmayan minber, maalesef defalarca boyanarak detaylar kaybolmuş ve cemaatin birbirini görmesi düşüncesi ile kesilerek pencereler açılmış daha da fenası alt tarafa gelen ayetler şuursuzca kazınmıştır. Ancak yine de Selçuklu üslûbunu tam olarak temsil eden değerli bir örnektir.

Burada üzerinde: **“Zehî mâlişge-i ruhsar erbâb-ı recadır bu
Zehî cây-ı muallâ melce-i şâh-ı gedâdır bu
Cebin-sây-ı niyaz ol dest-beste gel bu dergâha
Makam-ı lihye-i pâk imammü'l enbiyadır bu**

(Ne mutlu ki, ümit sahiplerinin yüz sürme yeridir bu

Ne mutlu ki, zengin ve fakirin sığınağı olan en yüce makamdır bu

Yüz sürme ihtiyacı içinde olarak el bağlayıp bu dergâha gel

Yol gösterici Peygamber'in temiz sakalının makamıdır bu) yazısı bulunan bir sakal-ı şerif kutusu bulunmaktadır. Kutunun üzerinde ayrıca; “levlâke levlâk lemâ halakte'l eflâk (Resûlüm seni yaratmasaydım âlemleri yaratmazdım) hadis-i kutsisi ile Kelime-i tevhid, Maşallah ve 1289 tarihi yazılıdır.

b-Hunat Hatun'un Türbesi

Hunat Hatun Külliyesi içinde, medrese ile caminin arasına 1238 yılında eklenen Türbe, I. Alâeddin Keykubad'ın eşi, II. Keyhüsrev'in annesine aittir.

Türbe'ye medreseye ait bir odanın merdivenlerinden geçilir. Kesme taştan, piramidal başlıklı sekizgen türbe, altı sıra mukarnaslı mermer kaide üzerine oturtulmuştur. İçten kubbeli, dıştan külâhlı bir yapıya sahip olup, gövdenin her köşesinde sivri konik başlıklı tamamen işlenmiş sütunlar yer alır. Bu tarz köşe sütunları Osmanlı Türbelerinde de kullanılmıştır. Üst kenardaki mukarnaslı saçağın altında yer alan kabartma sülûs yazılı kitabe türbeyi bir kuşak gibi sarmaktadır. Ortada mermer sütuna dayanan altı adet kemerli çift pencerenin cephesi düz ve süslemesizdir. Ancak, bu yüzeylerin etrafı iki sıra geometrik motiften oluşan kemerli bordürlerle çevrilmiş, köşe boşlukları da sivastika motifleri ile doldurularak cephelerde zenginlik kazandırılmıştır. Gerek köşe sütunlarında gerekse cephelerdeki süslemeler birbirinden farklı motifleri içermektedir.

Türbenin iç kısmı yarım kubbeli, beş sıra mukarnas nişlidir. Beş köşeli mihrabın her yüzü sekizgen yıldızdan oluşan geometrik motiflerle süslenmiştir. İçerdeki üç sandukadan en büyük olanı ve antik dönemin lahit kapağından yapılmış olan Hunat Mahperi Hatun'a aittir. Lahitin kapı tarafında Selçuklu sülûsü ile Besmele-i Şerif, Ayetelkürsi yazılı olup, mihrap tarafında ise Arapça olarak: **“Bu kabir; hanım, saygıya layık kadın, örtünmüş ve kötülüklerden arınmış, mutlu ve uğurlu, şehit, takva ehli, Allah'a daima ibadet eden, dindar, din yolunda savaştan, günahsız, efendi, adil, âlemdeki kadınların melikesi, namuslu ve temiz, asrın Meryem'i, zamanın Hatice'si, irfan sahibi, binlerce malını hayır yolunda harcayan, dinin ve dünyanın temizi Mahperi Hatun'undur. O, Keykubad'ın oğlu merhum şehid Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesidir. Allah cümlesine rahmet eylesin amin.”** Yazılıdır.

Mahperi Hatun'un yanındaki lahit ise, Keyhüsrev'in kızı Selçukî Hatun'a aittir. Bu mezarın baş taşında **“Besmeleden sonra Bu kabrin sahibi, Keykubad'ın oğlu şehit sultan** ©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Keyhüsrev'in kızı Selçukî Hatundur. Altıyüz seksenüç senesinin muharrem ayında vefat etti" yazılıdır.

Türbede bulunan üçüncü mezarın sahibi belirsiz olmakla beraber hanedandan bir hanım olduğuna dair tahminler yürütülmektedir.

c-Medrese

Geometrik Selçuklu motifleri ile süslenmiş bir taç kapıdan girilen medrese, dörtgen plânlı, üstü açık bir avlunun etrafına sıralanmış talebe hücreleri ile doğuda ana eyvan bulunmaktadır. Ana eyvan'ın kuzeyinde kışlık dersane ile güney tarafında da iç içe müderris odaları yer almaktadır. Hunat Hatun'un mezarına da buradan geçilerek girilmektedir.

Medresenin kendi kitabesi yoktur. Ancak medresenin batı duvarına çok sonralardan konulmuş mermer bir çeşme kitabesi bulunmaktadır

d-Hamam

Külliyenin önünde yer alan ve diğer yapıların ilki olduğu anlaşılan hamam, erkekler ve kadınlar bölümlerinden oluşmaktadır.

Hamamın yapılışına ait bir rivayet dilden dile zamanımıza kadar gelmiştir. Hikâyeye göre; cami inşaatında çalışan bir işçi sırtına aldığı işlenmiş taşı konacağı yere götürmekte fakat bırakmadan geri dönmekte imiş. Bu durumun defalarca tekrarlanması inşaatı izlemekte olan Hunat Hatun'un dikkatini çekmiş. İşçiyi çağırarak yaptığı işin sebebini sorduğunda işçinin yıkanma ihtiyacında olduğu anlaşılmış. Bunun üzerine Hunat Hatun derhal cami inşaatını durdurarak önce hamam yapılmasını emretmiş.

Hamamın kadınlar bölümünün duvarlarında bulunan nefis Selçuklu çinileri bir onarım sırasında sökülmüş olup Kayseri Müzesine kaldırılmıştır.

Bu gün cami, medrese, hamam ve türbe bütün haşmeti ile halka hizmete devam etmektedir. Sadece medrese amacı dışında hediyelik eşya satış dükkânları haline getirilmiştir.

KISA HAYATIMA SIĞDIRABİLDİKLERİM

Ben, Mehmed oğlu, Ahmed oğlu, Halil oğlu, Veysel oğlu, Rauf oğlu, **Halit Erkiletlioğlu** olarak 28 Nisan 1945 yılında Kayseri'de doğmuşum. Sümer İlkokulu, Kız ve Sümer Ortaokulları ve Kayseri Lisesini bitirdikten sonra, 1969 yılında da İstanbul Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi'nden mezun olup, İslâhiye'de askerlik görevimi yedek subay teğmen olarak tamamladım. Bu tarihten itibaren de oturmakta olduğum Kayseri'de serbest dişhekimi olarak çalışmaktayım. Esin Hanımla evli olup, ikisi erkek birisi de kız olmak üzere üç çocuk babasıyım. Halit Berat, Rauf Emre, Mehmet Vecdi, Esin Berra ve Halit Kerem isimlerinde güzeller güzeli beş torunum var.

1977-80 yılları arasında Kayseri Belediyesi Meclis üyeliği, 1986 yılında Türk Dişhekimleri Birliği Kayseri Dişhekimleri Odası kurucu üyeliği ve başkanlığı, 1988-89 yıllarında Kayseri Aydınlar Ocağı kurucu üyeliği ve Genel Başkanlığı, 1989-2006 yılları arasında Bel-sin Yönetim Kurulu üyeliği(9582 aile ev sahibi olmuştur), 1990-2006 Erciyes Üniversitesi Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği, 1996 yılında Belsin Vakfı Kurucu üyeliği, İlesam Üyeliği, Türk Ocağı Kayseri Şubesi Yönetim Kurulu Üyeliği, Dişhekimleri Odası Disiplin Kurulu Başkanlığı, Belsin Vakfı Başkanlığı, Erciyes Bilim Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği ve 2005 yılında da" Kalite Evler" konut yapı kooperatifi Başkanlığı görevlerini üstlendim.

Dil, tarih ve sanat tarihi konularında ki yüzlerce yazı, makale ve incelemem Erciyes, Kültür-Sanat, Hakses, Tarih Ve Edebiyat, Tarih, Selçuk, Yeni Düşünce, Anadolu Haber Belsin ve Kayseri Hâkimiyet gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Birçok konferans ve sempozyuma ilmî bildirilerim ile katıldım. Mahallî televizyonlarda Kültür programları yaptım.

Dünden Bugüne Türkçe, Kayseri Tarihi, Osmanlılar Zamanında Kayseri, Türkiye Selçuklu Sultanları Ve Sikkeleri, Kayseri Yakın Tarihinden Notlar, Kayseri Kitâbeleri, Sanatta Ve Maneviyatta Tesbih, Geniş Kayseri Tarihi isimleri ile yayınlanmış sekiz adet kitabım bulunmaktadır.

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.